

Роман ІВАШКО.

ЕПИСКОПАТ ЛЬВІВСЬКОЇ ЛАТИНСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ І ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XV СТ.

Здійснено спробу встановлення форм участі єпископату Львівської латинської митрополії у військових конфліктах першої третини XV ст. в умовах продовження польсько-угорського протистояння в боротьбі за спадщину Романовичів. З'ясовано причетність до війн Ягелонів з Тевтонським орденом, гуситами, турками-османами, литовцями та русинами колишнього галицького митрополита Міколая Тромби, львівського латинського митрополита Яна Жешовського, холмського єпископа Яна Біскупца, луцького єпископа Анджея з Плонська, ближче не знаного холмського єпископа Анджея de Laschis, молдавського єпископа Яна Ризи. Участь згаданих прелатів обмежилась переважно євангелізаційною, інквізиційною, фіскальною та дипломатичною службами, без безпосередньої участі у конфліктах зі зброєю в руках.

Ключові слова: *Львівська латинська митрополія (архідієцеція), митрополит, єпископ, Тевтонський орден, гуситські війни, турки-османи, Свидригайлові війни.*

Класичне дослідження про участь латинського єпископату у військових конфліктах Середньовіччя залишив американський учений Генрі Чарльз Лі.¹ До проблеми участі латинського єпископату Львівської латинської митрополії у середньовічних військових конфліктах звертались Александр Барбашев²,

¹ Henry Ch. Lea, *A history of the inquisition of Middle Ages*. Vol. 1. (New-York: Harper, 1887), 1-56. Див. також: Леонтій Войтович, Назар Козак, Юрій Овсінський, Модест Чорний. *Medium Aevum: Середні віки*. (Львів: Тріада Плюс, 2010), 166, 251, 341; Павло Печериця, *Царство Небесне здобувається силою, або ким були єпископи-воїни Середньовіччя*, <https://vivmedievalclub.wordpress.com/2019/04/23/павло-печериця-царство-небесне-здобу/> (доступ отримано 12 травня 2019 р.)

² Александр Барбашев, *Витовт. Последние двадцать лет княжения 1410 – 1430 гг.* (Біла Церква: видавець О. Пшонківський, 2018), 109-110. А. Барбашев, не зважаючи на російське прізвище і місце праці, довгий час не визнавав-

Никандр Молчановский³, Тадеуш Трайдос⁴, кс. Юзеф Крен-тош⁵, Василь Кметь⁶, Модест Чорний⁷, Леонтій Войтович⁸, Еміль Думеа⁹, Андрій Козицький¹⁰, Януш Куртика¹¹, Тадеуш

ся в Санкт-Петербурзі. Проблеми, підняті дослідником у XIX ст., зараз знову досліджуються і переосмислюються в Російській Академії Наук. До розробки теперішнього російського проекту про Вітовта Кейстутовича залучені Борис Миколайович Флоря та Сергій Володимирович Полехов. На їх думку термін “Свидригайлові війни”, що характерний для української історіографії, є трохи необґрунтованим. Складається враження, що на Русі, згідно з думкою російських вчених, не було гідних (“достойних”) правителів, окрім московського князя. Сергій Полехов, *Наследники Витовта. Династическая война в Великом княжестве Литовском в 30-е годы XV века*, (Москва: Индрик, 2015); див. також: Олена Русина, *Україна під татарами і Литвою* [Україна крізь віки. Т. 6]. (Київ: Альтернативи, 1998), 107–118; Idem. Київські псевдокнязі XIII – XV ст. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Вип. 39–40. (Львів, 2005), 15–36; Наталія Яковенко, *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України* вид. 2-ге (Київ: Критика, 2009), 144–149; Леонтій Войтович. Галицько-Волинська земля і Литва. *Галицько-Волинські етюди* (Біла Церква: видавець Олександр Пшонківський, 2011), 380–387.

³ Никандр Молчановский, *Очерк известий о Подольской земле до 1434 года (Приимущественно по летописям)* (Біла Церква: видавець Олександр Пшонківський, 2017), 181, 214–215, 219–220, 234

⁴ Tadeusz Trajdos. *Kościół katolicki na ziemiach ruskich Korony i Litwy za panowania Władysława II Jagielly (1386-1434)*. Т. I. (Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1983), 328 s.

⁵ Józef Krętosz. *Organizacja archidiecezji Lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku*. (Lublin: KUL, 1986), 366 s.

⁶ Василь Кметь. Діяльність галицького латинського архієпископа Якуба Стрепи (1391–1409) (на матеріалах Центрального державного історичного архіву України у Львові). *Львів: місто – суспільство – культура. Збірник наукових праць*. Вип. 3. (1999), 22–31.

⁷ Модест Чорний. Галицькі землі у контексті східної політики Тевтонського ордену та антиосманських хрестових походів XV ст. *Слисавет. Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Історичні науки*. (2012), 1: 402–420.

⁸ Леонтій Войтович. *Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження* (Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2000), 649 с.

⁹ Emil Dumea, *Istoria Bisericii Catolice din Moldova* (Iași, 2005), 215 p.

¹⁰ Андрій Козицький, *Leopolis militans. Нариси військової історії Львова XIII–XVIII ст.* (Львів: “Апріорі”, 2014), 367 с.

¹¹ Janusz Kurtyka. “Senex Ambulans” Arcybiskup Lwowski Jan Rzeszowski

Трайдос, Кшиштоф Прокоп¹², Томаш Графф¹³, Альфонс-Евген Зельонка¹⁴, Клаудія-Флорентіна Добре¹⁵, Лівіу Пілат, Овідіу Крістеа¹⁶. У цьому дослідженні автор спробував узагальнити повідомлення про участь львівських митрополитів та підлеглих їм єпископів у конфліктах із Тевтонським орденом, гуситами та турками османами напередодні укладення Флорентійської унії (6 липня 1439 р.)¹⁷ в умовах продовження польсько-угорського протистояння в боротьбі за спадщину Романовичів.

Ядро Львівської митрополії латинського обряду було розташоване на перехресті угорського, польського, русько-литовського, татарського, московського впливів. Фортифікаційний Львів мав бути надійним захистом для львівських митрополитів від постійних нападів. Латинський кафедральний собор у Львові приймав трофейні стяги лицарів Тевтонського ордену, здобуті при Грюнвальді-Танненберзі (15 липня 1410 р.), коли катедра латинського митрополита Русі знаходилась офіційно ще у Галичі¹⁸. До Львова стяги потрапили через Київ та Кам'янець. Польський король Владислав II Ягайло (1386–1434) та

(1345/46–1436). *Nasza Przeszłość*. Т. 77. (1992), 57–101.

¹² Krzysztof Prokop. *Sylwetki biskupów łuckich*. [Biblioteka Wołania z Wołynia, 20] (Biały Dunajec – Ostróg: Wołanie z Wołynia, 2001); Idem. *Arcybiskupi halicy i lwowscy obrządku łacińskiego. Szkice biograficzne* [Biblioteka Wołania z Wołynia, 72] (Biały Dunajec – Ostróg: Wołanie z Wołynia, 2010), 41–54.

¹³ Tomasz Graff. Biskupi monarchii Jagiellońskiej wobec herezji husyckiej w I połowie XV wieku. *Nasza Przeszłość*. Т. 109. (2008), 37–54.

¹⁴ Alfons-Eugen Zelionka. Z dziejów chrześcijaństwa w Mołdawii i na Bukowinie do XX wieku. *Nasza Przeszłość*. Т. 120. (2013), 185–222.

¹⁵ Claudia-Florentina Dobre. Preaching, Conversion, Ministering and Struggling against Hussites: The Mendicants' Missionary Activities and Strategies in Moldavia from the Thirteenth to the First Half of the Fifteenth Century. *Revue des études sud-est européennes*. 42/1-4. (2004), 71–86.

¹⁶ Liviu Pilat. Moldavia between the union of Florence and the reaction of the Council of Basel. *Medieval and Early Modern Studies for Central and Eastern Europe*. (2011), 3: 65-86; Livium Pilat, Ovidiu Cristea, *The Ottoman Threat and Crusading on the Eastern Border of Christendom during the Fifteenth Century* (Leiben: Brill, 2018).

¹⁷ У Флоренції відбудеться проща єпископів УГКЦ, <http://ugccfirenze.it/751-2/> (отримано доступ 13 серпня 2019 р.)

¹⁸ Kraków, Biblioteka Jagiellońska, Banderia Prutenorum, K. 47 perg.; Biblioteka Lwowska, 19-20: Franciszek Jaworski, *Królowie Polscy we Lwowie* (Lwów: Towarzystwo miłośników przeszłości Lwowa, 1912), 19; Андрій Козицький, *Leopolis militans*, 42.

угорський король Сигізмунд Люксембургський (1387–1437) домовились в Старолюбівлянському замку (з продовженням у Буді, Офені та Загребі) про тимчасовий перехід Галичини та Лодомерії включно із Поділлям до Корони Польщі¹⁹. Право церковної інвеститури перейшло до польського короля, який протегував призначення львівським митрополитом краківського каноніка Яна Жешовського (1414–1436)²⁰. Цей обранець на митрополита був підписантом Городельського привілею (2 жовтня 1413 р.), зміст якого відкрито поширював католицизм та польську культуру в руських землях²¹. Але насправді справа приналежності Галичини і Лодомерії тягнулась ще принаймні десятиліття. З угорським ставлеником, плебаном костелу св. Марії Сніжної у Львові, Йоганном Рутені ще два роки уклали угоду в письмовій (8 листопада 1412 р.) та, імовірно, усній (зима-весна 1414 р.) формах²². Збереження виплат, зокрема, зі ставка та коляди за плебаном символічно свідчили, що угорська сторона ще плекала надії повернення впливу в регіоні²³. Лише опісля домовленостей Львівський митрополит Ян оплатив послуги Апостольської Камери та зміг здійснити інгрес до Львова у вігілію Різдва 1414 р.²⁴ Цікаво, що в міжчасі в Серетській дієцезії одночасно були призначені два єпископи – ставленики угорського короля Ніколас Венаторіс (1413–1418) та польського короля Томаш Ебнер (1413–1420).

¹⁹ Kraków, Museum Narodowy w Krakowie (dalej – MNK), VIII-rkps-193, 279v-281r; Władysław Semkowicz. Akt zastawu XVI miast Spiskich Polsce z r. 1412. *Wierchy* (1930), 8: 152–157.

²⁰ *Monumenta Historia Poloniae: Vetara monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia*, ed. Augustino Theiner. Vol. 2. (Romae: Typis Vaticanis, 1861), nr. 8, 15. Ян Жешовський був ректором Краківської Академії у 1405–1406 pp.

²¹ Kraków, Biblioteka Książąt Czartoryskich (BK Cz), 300 perg.

²² Див. детальніше: Władysław Abraham. *Początki arcybiskupstwa łacińskiego w Lwowie: z 11 rycinami w tekście* [Biblioteka Lwowska, 7]. (Lwów: Nakładem Towarzystwa Miłośników Przeszłości Lwowa, 1909), 45.

²³ Центральний державний історичний архів України у Львові [далі: ЦДІАУ у Львові]. Ф. 131. Оп. 1. Од. зб. 50; див. також: Василь Кметь. Діяльність галицького латинського архієпископа Якуба Стрепи (1391 – 1409), 28.

²⁴ ЦДІАУ у Львові. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 1157, 56; *Elementa ad fontium editiones I: Polonica ex libris "Obligationum et solutionum" Camerae Apostolicae ab a. 1373*, col. Ioannes Lisowski (Romae: Institutum Historicum Polonicum Romae, 1960), nr 157.

Офіційний прихід латинського митрополита до Львова майже співпав у часі із початком засідань отців собору у імперському місті Констанці (1414–1418)²⁵. Через три роки після цього львівський митрополит Ян Жешовський прохав у отців собору зарахувати його тримісячну місіонерську діяльність серед язичників Жмуди, на яку теж претендували лицарі Тевтонського ордену²⁶. Його підлеглий, холмський латинський єпископ Ян Біскупец (1417–1452), теж отримав фундацію катедри в принципі в контексті закріплення згаданої Жмуди за Ягелонами та “євангелізації” схизматиків Русі.²⁷ Але литовські землі врешті увійшли до церковної юрисдикції Гнезненської митрополії згідно з клопотанням її митрополита Міколая Тромби (1412–1422)²⁸, якого на Констанцькому соборі визнано ще й верховним митрополитом – примасом – у Короні Польщі. Це тому, що король Владислав II Ягайло спробував зрівняти статус польської та руської митрополій²⁹. Приводом дій митрополита

²⁵ У хроніці Констанцького собору Ульріха Ріхенталя (бл. 1360–1437) зображено герб митрополита, герб колишнього галицького архієпископа Міколая Тромби, герб великого литовського князя Вітовта Кейстутовича “Погонь”, герб його намісника на Поділлі (зараз – герб м. Тернополя) та, імовірно, герб Федора-Константина Острозького, як учасників церковного собору. Chronik – St. Georgen 63, Karlsruhe, Badische Landesbibliothek, CXXV, CXXIV, CLXXXIIIv, CLXXXVIIIv, CCXXVIr. Найраніша редакція Хроніки Ріхенталя зараз знаходиться у Публічній Бібліотеці Нью-Йорка, США. Детальніше про учасників собору дивіться: Ігор Скочиляс. *Галицька (Львівська) єпархія XII – XVIII століть: організаційна структура та правовий статус* (Львів: видавництво УКУ, 2010), 167; Леонтій Войтович. “Загадковий “високородовитий шляхетний князь Червоної Русі”. *Галицько-Волинські етюди* (Біла Церква: видавець Олександр Пшонківський, 2011), 388–395.

²⁶ Editionum Collegii Historici Academiae Literarum Cracoviensis. Nr 46: *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, red. Anatol Lewicki (Kraków: Akademia Umiejętności, 1891), 2: 93–96.

²⁷ Władysław Abraham. Akt fundacyjny króla Władysława Jagiełły dla biskupstwa chełmskiego. Korczyn 16 sierpnia 1417. *Kwartalnik Historyczny*. T. 32. (1918), 473–477.

²⁸ Галицький латинський митрополит у 1410–1412 рр. Призначення на латинську руську катедру отримав від (анти)папи Іоанна XXIII (1410–1415) влітку 1410 р. (Władysław Abraham. *Jakób Stępa arcybiskup Halicki, 1391–1409*. (Kraków: nakładem Akademii Umiejętności, 1908), nr 12).

²⁹ ЦДІАУ у Львові. Ф. 131. Оп. 1. Од. зб. 88; Роман Івашко. Політико-правове значення Сдлінсько-Краківського привілею для Русі. *Аннали юридичної історії*. 2/1-2. (2018), 144–148.

Міколая стала коронації третьої дружити короля Ельжбети Грановської львівським митрополитом Яном Жешовським³⁰. До слова, інший знатний польський прелат – майбутній краківський єпископ Збігнев Олесніцький (1423–1455), будучи ще замолоду королівським писарем у битві при Грюнвальді-Танненберзі, врятував життя королю Владиславу II Ягайлу³¹.

Зупинити поширення прихильників чеського реформатора Яна Гуса (1369–1415) стало першочерговим завданням для Апостольської Столиці та німецького, чеського і угорського короля Сигізмунда Люксембурзького в першій третині XV ст. Діяльність прихильників Джона Вікліфа (бл.1330–1384), на основі якої виникла гуситська ересь, одразу були заборонена на території Перемиській дієцезії у Львівській митрополії згідно із синодальними статутами епохи Констанцького собору³². Через десятиліття після їх укладення папа Мартин V (1417–1431) доручив інквізитору на Русі³³, львівському митрополиту Яну Жешовському долучитись до збору двадцяти тисяч флоренів у Короні Польській (розмір приблизно двох річних десятин королівства) для хрестового походу проти гуситів. У похід хрестоносців мав вести польський король Владислав II Ягайло, імовірно, вже весною 1425 р. Але цих коштів так і не було зібрано у належному обсязі. Про це дізнаємось з повторного доручення вже папи Євгенія IV (1431–1447) “загадковому” та ближче не знаному холмському єпископу Анджею *de Laschis* аж через сім років. Союзниками гуситів Апостольською Столицею вважалися татари і “схизматики”, що надавало хрестовому походу благородної мети. Необхідний розмір суми для хрестового походу був тоді зменшений на половину³⁴. В цих діях була спроба обмежити участь русинів у гуситських війнах проти Священної Римської імперії, що заторкнуло і Апостольську Столицю, і

³⁰ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 304r-v; Львів, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка. Олександр Барвінський спр. 4164, 40; див. також: Леонтій Войтович. *Княжа доба на Русі: портрети еліти*. (Біла Церква: видавець Олександр Пшонківський, 2006), 638–639

³¹ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 254 (253)

³² Władysław Abraham, *Najdawniejsze statuty synodalne Archidiecezji Gnieńskiej oraz statuty z rękopisu Oss. Nr. 1627. Z uwzględnieniem materiałów zebranych przez ś. p. B. Ulanowskiego*. (Kraków: nakładem Polskiej Akademji Umiejętności, 1920), 53.

³³ Warsaw, Archiwum Główny Akt Dawnych, Metryka Koronna, Nr 4, ser. 1, sygn. 23, 567–569.

³⁴ VMPL 2 Nr 43, 55

спрямувати її в протилежний бік. Гуситів як союзників у протистоянні з Тевтонським орденом підтримували та вели з ними переговори навіть єпископи Корони Польської, в тому числі і холмський латинський єпископ Ян Біскупець³⁵. В молдавських землях, де знайшли прихисток гусити та їх проповідник Якуб, теж не вдалося вагомо укріпитися католицьким місіонером.

Крім гуситських війн тривала експансія турків-османів на Балканський півострів в окреслений період. Вони спробували теж захопити Кілію, що належала Молдавському господарству, але поки – безуспішно. Тут діяли дві дієцезії – формально з катедрою у Сереті, та реально з катедрою у Бая. Єпископ Баї Ян Риза (†1438 р.) отримав доручення від папи Мартина V з'ясувати чому молдавський господар Олександр I Добрий (1400–1432) розірвав шлюб з Рингаллою–Анною († бл.1430), який мав скріпити польсько-литовсько-молдавські зв'язки³⁶. Імовірно, відповідь знаходилась у збільшенні польського впливу в молдавських землях. Король Сигізмунд Люксембурзький вимагав поділу Молдавського господарства, воїни якого не супроводжували його у антиосманському поході. Про це він заявив на з'їзді монархів у Луцьку (січень 1429 р.)³⁷. Монарх спробував залучити польського короля та великого литовського князя до антиосманської коаліції. На Дунай, до слова, були скеровані лицарі Тевтонського ордену, але, не отримавши належної підтримки, були звідти витіснені турками османами³⁸. До того ж лицарі вказаного ордену були виснажені конфліктом з лицарями Корони Польської та Великого Литовського князівства. Король Владислав II Ягайло ще під час засідань Констанцького собору теж допоміг Візантії зерном³⁹. По смерті Вітовта Кейстуовича (1401–1430) він навіть отримав пропозицію влади над о. Кіпр, але не мав змоги цього здійснити через

³⁵ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 398–399.

³⁶ Radu Rosseti. Despre Unguri și episcopiile Catolice din Moldova. *Analele Academiei Române*. 2/27. (1905), 307–310.

³⁷ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 361v. Інтерв'ю для “Радіо Свобода” дослідника Владислава Берковського до річниці цієї зустрічі див.: *Від монархів до новій – 590-річчя Луцького “саміту”*, <https://www.radiosvoboda.org/a/29707282.html> (доступ отримано 13 травня 2019 р.).

³⁸ Див. детальніше: Colin Imber. *The Crusade of Varna, 1443–1445*. (Farnham: Ashgate Publishing House, 2006), 226 p.

³⁹ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 298; Олександр Степанченко. Перша літописна згадка про Одесу (Качибей) та церковна унія XV ст. *Краєзнавство* (2015), 1/2: 173–177.

нелад у власних володіннях⁴⁰. Участь у формуванні антиосманської коаліції львівського єпископату була поки епізодичною: латинський єпископ Луцька Анджей з Плонська (1425–1459) був учасником з'їзду монархів та зустрічав з реліквіарієм німецького короля при в'їзді⁴¹.

Після смерті Вітовта Кейстутовича політичним лідером литовської держави став Свидригайло Ольгердович (1430–1432, Великий князь Руський у 1432–1440) з яким потрібно було наново домовлятися. Кам'янецький єпископ Павел з Боянчиц (1427–1453) виступив на стороні Ягелонів та був одним з організаторів змови проти литовського ставленика Яна Довгірда (†1443 р.) у Кам'янці. Тоді майже без кровопролиття польські залоги були поставлені у Кам'янці, Смотричі, Скалі та Червонограді⁴². Папи Мартин V та Євгеній IV надіслали почергово індульгенції з інструкціями для спасіння душі Сигізмундові Кейстутовичеві (1432–1440), напередодні “обрання” його Великим князем Литовським⁴³. Єпископ Павел мав стати посередником у врегулюванні конфлікту згідно з розпорядженням папи Євгенія IV⁴⁴. Разом із львівським митрополитом Яном Жешовським та холмським єпископом Яном Біскупцем цей єпископ також підписав мир в Бресті Куявському (31 грудня 1435 р.). Згідно зі змістом документу, зокрема, союз лицарів Тевтонського ордену та Свидригайла Ольгердовича було розірвано⁴⁵. Свою

⁴⁰ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 400v-401r; Łukasz Burkiewicz. A Cypriot Royal Mission to the Kingdom of Poland in 1432. *Crusades*. Vol. 10. (2016), 103–118.

⁴¹ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 361r; Krzysztof Prokop. *Sylwetki biskupów łuckich*, 31.

⁴² Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 381r-v

⁴³ Богдан Барвінський. Кілька документів і заміток до часів вел. князів Свидригайла і Жигимонта Кейстутовича. *Записки наукового товариства імені Шевченка*. Т. 13. (Львів, 1913), 11–13.

⁴⁴ August von Kotzebue, *Switrigail: ein Beitrag zu der Geschichte von Lithauen, Russland, Polen und Preussen*. (Leipzig: Paul Gotthelf Rummer, 1820), nr 8; див. переклад польською мовою: Ignacy Daniłowicz (wyd.), *Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych, uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi Litewskiej i ościennych im krajów*. Т. 2 (Wilno: w drukarni A. H. Kirkora, 1862), nr 1696.

⁴⁵ Adam Szweda, Dokumenty pokoju brzeskiego z 31 grudnia 1435 – wprowadzenie do tematu (po polsku, litewsku, summary). *Pabaisko mūšis ir jo epocha. Straipsnių rinkinys* (Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas, 2017), 69–90.

підтримку королю Владиславу II Ягайлу поспішив виявити і луцький латинський єпископ Анджей з Плонська, але в дорозі до королівського обозу був пограбований мародерами з польського війська. Король компенсував єпископу завдані збитки⁴⁶. Опосередковано єпископ Анджей та безпосередньо інші волиняни, що виявили вірність польському монарху, спричинилися до видання документу про релігійну віротерпимість в Короні Польщі стосовно дотримання грецького обряду на Волині⁴⁷.

Окремий пласт у дослідженні проблеми становлять матеріали Секретного Ватиканського Архіву. Їх досліджували свого часу дослідники Румунської Академії Наук Раду Россеті⁴⁸, Польської Академії Умів проф. Владислав Абрагам та проф. Антоній Прохаска⁴⁹. Робота в італійських архівах виявилась досить дорогою та об'ємною, тому В. Абрагаму довелося вирушати в Італію кілька разів⁵⁰. Він так і не завершив публікацію другого тому фундаментального дослідження з історії становлення католицизму у руських землях, рукопис якого теоретично може існувати⁵¹. Крім публікацій джерел та статей, маса зібраного А. Прохаски архівного матеріалу (в тому числі і з Ватикану) збережена у вигляді виписок. Тут йдеться, зокрема, про призначення окремих латинських єпископів на Русі⁵². Більше уваги у виписках А. Прохаски все ж приділено подіям середини XV ст., пов'язаних з поділом Київської митрополії. В наші дні матеріали Секретного Ватиканського Архіву часів Констанцького собору спробував дослідити проф. Ян Драбіна⁵³. Попри все,

⁴⁶ Kraków, MNK, VIII-rkps-193, 390r-v

⁴⁷ Kraków, BK Cz, Naruszewicz teka IV Rkps t. 15: 1430–1434, № 65.

⁴⁸ Radu Rosseti. Despre Unguri și episcopiile Catolice din Moldova. *Analele Academiei Române*. 2/27. (1905).

⁴⁹ ЦДІАУ у Львові. Ф. 139. Спр. 20.

⁵⁰ Władysław Abraham. Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich a szczególnie w archiwach Watykańskich. *Archiwum Komisji Historycznej*. T. 5. (1889), 33–85; Idem. Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich w latach 1896/7 i 1897/8. *Archiwum Komisji Historycznej*. T. 9. (1902), 1–233; Idem. Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich do dziejów Polski w wiekach średnich za lata 1899 – 1913. *Archiwum Komisji Historycznej*. (1923), 2/1: 1–65; Роман Івашко. Владислав Абрагам – дослідник історії Львівського латинського архієпископства. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. Вип. 18. (2017), 167–168.

⁵¹ Державний архів Львівської області. Ф. 26. Оп. 5. Спр. 1, 156–157.

⁵² ЦДІАУ у Львові. Ф. 139. Спр. 18, 142.

⁵³ Jan Drabina, *Papiestwo – Polska w latach 1384–1434*. (Kraków: Wydawnic-

загальна тенденція змісту архівних матеріалів Ватикану зрозуміла: Апостольська Столиця була стурбована участю князів Сигізмунда Корибутовича (бл.1395–1435) та Федора-Константина Острозького (1360 – після 1437) у гуситському русі, і, мабуть, пробувала пересікти це або скерувати їх діяльність у протилежний бік, про що йшлося вище⁵⁴. Але, що насправді криється у фондах найсекретнішого архіву на планеті може стати невеличкою “скринькою Пандори”, наслідки відкриття якої можуть стати непередбачувані.

Отже, вдалось з’ясувати форми участі латинського єпископу Львівської латинської митрополії у військових конфліктах першої третини XV ст. Це були євангелізація, інквізиційна діяльність, спеціальне доручення у з’ясуванні причини розірвання шлюбу молдавського господаря, збір коштів на антигуситський хрестовий похід, участь у з’їзді монархів у Луцьку, складання вірності польському королю, організація пропольського повстання на Поділлі, участь у переговорному процесі у Свидригайлових війнах. Як виявилось, участь прелатів у військових конфліктах першої третини XV ст. носила більше дипломатичний та євангелізаційний характер. Вона була спрямована на поширення католицизму в регіоні під егідою польського короля Владислава II Ягайла.

two Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2003), 190 s.

⁵⁴ Леонтій Войтович, Юрій Овсінський, *Історія війн і військового мистецтва*. Т. 1. *Бл. 3060 р. до Христа – початок XVI ст.* (Харків: Фоліо, 2017), 758–60. Формування позитивного образу жителів руських земель у Європі сприяла дипломатична місія Жільбера де Ланнуа у 1421 р. на Святу Землю.

ROMAN IVASHKO. BISHOPS OF THE LVIV LATIN METROPOLITANATE AND THE MILITARY CONFLICTS OF THE FIRST THIRD OF THE XV CENTURY

It was made the attempt was to finding out forms of participation of the bishopric of the Lviv Latin Metropolitanate in the military conflicts of the first third of the 15th century in the conditions of continuation Polish-Hungarian opposition in a fight for the inheritance of Romanovichs. It was found out involvement the former Metropolitan of Halyč Mikołaj Trąba, the Latin Metropolitan of Lviv Jan Rzeszowski, the bishop of Chołm Jan Biskupiec, the bishop of Luck Andrzej Płoński, the bishop of Chołm Andzej de Laschis and the Moldavian bishop Jan Ryza in the wars between Jagiellonians with the Teutonic Order, Hussites, Ottoman Turks, Lithuanians and Ruthenians. The participation of these prelates was limited mainly to evangelistic, inquisition, fiscal and diplomatic services, without direct involvement in conflicts with arms in their hands.

Keywords: *the Lviv Latin Metropolitanate (Archdiocese), metropolitan, bishop, the Teutonic Order, the Hussite Wars, Ottoman Turks, the Svidrigail Wars.*